
OLE LANGWITZ SMITH
(1943 -1995)

Στις 6 Φεβρουαρίου 1995, ύστερα από σύντομη αλλά βαρύτατη ασθένεια, έκλεισε για πάντα τα μάτια του ο Ole Langwitz Smith, καθηγητής της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Göteborg της Σουηδίας και διευθυντής του εκεί Τμήματος Κλασικών Σπουδών. Η διεθνής ακαδημαϊκή κοινότητα έχασε έναν χαλκέντερο και πολύπλευρο επιστήμονα, η Ελλάδα και η Κύπρος έχασαν έναν ειλικρινή και ανιδιοτελή φίλο.

Ο Ole Smith γεννήθηκε στη Δανία το 1943 και σπούδασε Κλασική Φιλολογία με τον ελληνιστή Holger Friis Johansen και τον λατινιστή Franz Blatt στο Πανεπιστήμιο του Aarhus, όπου ανακηρύχθηκε διδάκτορας το 1976, διδάσκοντας εκεί από το 1972 Αρχαία Ελληνικά και Λατινικά. Από το 1978 δίδασκε Μεσαιωνική και Νέα Ελληνική Φιλολογία και Ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης ως Lektor, ώσπου τον Σεπτέμβριο του 1991 ανέλαβε την Έδρα της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Göteborg.

Οι κλασικές του σπουδές τον οδήγησαν καταρχάς στη μελέτη του Ορατίου, του Πινδάρου και κυρίως του Αισχύλου¹. Στη συνέχεια, η αγάπη του για το έργο του Αισχύλου ειδικότερα τον ώθησε να μελετήσει την ιστορία του αισχυλικού κειμένου στο Βυζάντιο². Έτσι συναντήθηκε με τον μεγάλο Θεσσαλονικέα λόγιο Δημήτριο Τρικλίνιο (περ. 1280-1330) που, όπως είναι γνωστό, αφιερώθηκε στη διάσωση και μελέτη των αρχαίων δραματικών ποιητών. Ακαταπόνητα ο Smith ταξίδεψε, και ταξίδευε μέχρι το τέλος της ζωής του, στις βιβλιοθήκες της Ευρώπης προσπαθώντας να ανασυνθέσει μέσα από τα σωζόμενα χειρόγραφα τις μεθόδους εργασίας του βυζαντινού φιλολόγου.

Προϊόντα του εικοσιπενταετούς αυτού ερευνητικού μόχθου υπήρξαν η σημαντικότερη μονογραφία του για την εκδοτική εργασία του Τρικλινίου και τα μεσαιωνικά σχόλια στις τραγωδίες του Αισχύλου³, οι πρώτοι δύο τόμοι της έκδοσης του συνόλου των σχολίων στον Αισχύλο για τους Teubner⁴ και 29 μικρότερες μελέτες για ειδικότερα θέματα σχετικά με

---

1. Βλέπε, ενδεικτικά, «Some Observations on the Structure of Imagery in Aeschylus», *CIMed* 26 (1965 [1967]) 10-72· «An Interpretation of Pindar's Seventh Olympian Ode», *CIMed* 28 (1969 [1970]) 172-185· «A Reading of Horace, *Carm.* I 15», *CIMed* 29 (1968 [1972]) 67-74· «Once Again: The Guilt of Agamemnon» *Eranos* 71 (1973) 1-11· «The Father's Curse: Some Thoughts on the Seven Against Thebes», *CIMed* 30 (1969 [1974]) 27-43· «Pindar's Seventh Nemean Ode», *CIMed* 35 (1984) 5-17.

2. «Edition of the Scholia on Aeschylus' *Suppliants*», στο: H. Friis Johansen (εκδ.), *Aeschylus. The Suppliants, Vol. 1*, Copenhagen 1970, σσ. 149-168.

3. *Studies in the Scholia on Aeschylus I: The Recensions of Demetrius Triclinius [Mnemosyne, Supplementum 37]*, Leiden 1975.

4. *Scholia graeca in Aeschylum quae extant omnia. Pars I: Scholia in Agamemnonem Ghoephoros Eumenides Supplices continens, Lipsiae 1976 και Scholia graeca in Aeschylum*

τον Τρικλίνιο, τα χειρόγραφα των δραματικών ποιητών και την ιστορία της κλασικής φιλολογίας στο Βυζάντιο και την Αναγέννηση⁶. Ένα μέρος των ενδιαφερόντων του σχετιζόταν με τις μετρικές θεωρίες των Βυζαντινών για τους αρχαίους ποιητές, θέμα που πραγματεύτηκε σε σειρά μελετημάτων του⁶: επίσης εξέδωσε τα άγνωστα μέχρι τότε μετρικά σχόλια στις τραγωδίες *Εκάβη*, *Ορέστης* και *Φοίνισσες* του Ευριπίδη⁷.

Η ενασχόληση με το Βυζάντιο οδήγησε τον Smith και στη μελέτη των έμμετρων μυθιστορημάτων της εποχής των Παλαιολόγων. Κύριος στόχος του ήταν να διασαφήσει τα πολλαπλά φιλολογικά τους προβλήματα (κυρίως ζητήματα χειρόγραφης παράδοσης και σχέσης των ποικίλων παραλλαγών μεταξύ τους) και να τα αναδείξει ως αυτόνομα λογοτεχνικά έργα στο ιστορικό και κοινωνικό τους πλαίσιο. Εξέδωσε σε πρώτη έκδοση, μαζί με τον συνάδελφό του Lars Nørgard, τη λεγόμενη *Βυζαντινή Ιλιάδα*⁸. Ειδικότερα, η μελέτη της βυζαντινής δημώδους λογοτεχνίας τον έφερε σε επαφή με τον κύκλο των βυζαντινολόγων και νεοελληνιστών που ασχολούνται με τον γραμματειακό αυτό χώρο. Συμμετείχε ενεργά και στα τρία συμπόσια των *Neograeca Medii Aevi* (Κολωνία 1986, Βενετία 1991, Βιτόρια 1994): η συνεχής ενασχόλησή του με τη δημώδη *Αχιλλίδα* απέφερε ως καρπούς σειρά εξαιρετων άρθρων⁹ και την κριτική έκδοση της οξφορδιανής παραλλαγής του έργου¹⁰, ενώ άφησε σχεδόν ολοκληρωμένη την κριτική έκδοση της νεαπολιτάνικης παραλλαγής της *Αχιλλίδας*, έκδοση που συνοδεύεται και από εκτενή ερμηνευτικό σχολιασμό¹¹. Επιπλέον, συνέγραψε με τον υπογραφόμενο σύντομη μονογραφία γύρω από τη μελέτη των βυζαντινών μυθιστορημάτων σήμερα και τα συνεπακόλουθα προβλήματα της έρευνας¹², όπως επίσης και ένα άρθρο για τα χειρόγραφα και τους γρα-

quae extant omnia. Pars II, fasc. 2: Scholia in Septem adversus Thebas continens, Lipsiae 1982. Απομένει ημιτελής η έκδοση των σχολίων στους *Πέρσες* και τον *Προμηθέα*.

5. Ενδεικτικά αναφέρω τα εξής: «On Some Manuscripts of Heron's *Pneumatica*», *Scriptorium* 27 (1973) 96-101· «Notes and Observations on Some MSS of the Scholia on Aeschylus», *CIMed* 31 (1970 [1976]) 14-48· «On the Scribal Hands in the MS P of Euripides», *Mnem* 35 (1982) 326-330· «Tricliniana», *CIMed* 33 (1981-1982) 239-262· «Dindorf's Poggianus of Aristophanes», *CIMed* 41 (1990) 5-8· «Tricliniana II», *CIMed* 43 (1992) 187-229.

6. «On the Problem of a Thoman Recension of Aristophanes», *GRBS* 17 (1976) 75-80· «A Byzantine Metrical Commentary on Aristophanes' *Frogs*», *CIMed* 31 (1970 [1976]) 324-338· «Political Verse for Queen Atossa», *CIMed* 41 (1991) 301-304.

7. *Anonymi scholia metrica in Euripidis Hecubam Orestem Phoenissas. Edited with prolegomena, critical apparatus and index* [Opuscula graecolatina 10], Copenhagen 1977.

8. *A Byzantine Iliad: The Text of Par. Supp. Gr. 926*. Edited with Critical Apparatus, Introduction and Indexes by Lars Nørgard and Ole L. Smith [Opuscula graecolatina 5], Copenhagen 1975.

9. «Versions and Manuscripts of the Achilleid», στο: H. Eideneier (εκδ.), *Neograeca Medii Aevi. Akten zum Symposium Köln 1986* [Neograeca Medii Aevi 1], Köln 1987, σσ. 315-325· «Notes on the Byzantine Achilleid: The Oxford Version», *CIMed* 39 (1988) 259-272· «Some Features of Structure and Narrative in the Byzantine Achilleid», *Ελληνικά* 42 (1991-1992) 75-94.

10. *The Oxford Version of the Achilleid* [Opuscula graecolatina 32], Copenhagen 1990.

11. Δείγμα αυτού του σχολιασμού είναι το άρθρο του Smith στον υπό εκτύπωση τόμο των πρακτικών του τρίτου συμποσίου των *Neograeca Medii Aevi* στην Ισπανία. Έχω αναλάβει την ολοκλήρωση της σχολιασμένης έκδοσης και ευελπιστώ ότι σχετικά σύντομα η σημαντική αυτή εργασία θα δει το φως της δημοσιότητας.

12. *The Study of Medieval Greek Romance: A Reassessment of Recent Work* [Opuscula graecolatina 33], Copenhagen 1992.

φείς των δημωδών μυθιστορημάτων¹³.

Πέρα από τη φιλολογική μελέτη του αρχαίου και μεσαιωνικού Ελληνισμού ο Smith ενδιαφερόταν ιδιαίτερα για τη σύγχρονη Ελλάδα. Σε σειρά από στέρεα επιστημονικά άρθρα εξέτασε ποικίλα πολιτικά θέματα του ελληνικού 20ού αιώνα, όπως την ιστορία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος, την Εθνική Αντίσταση και τον Εμφύλιο¹⁴. Επιφυλλίδες του σχετικά με τρέχοντα πολιτικά ζητήματα δημοσιεύθηκαν σε έγκριτες ελληνικές και σκανδιναβικές εφημερίδες. Τον απασχόλησε όμως και η σύγχρονη ελληνική πεζογραφία: έγραψε ενημερωτικά άρθρα στον ημερήσιο τύπο της Δανίας και της Σουηδίας παρουσιάζοντας έλληνες συγγραφείς και μετέφρασε στα δανικά, μαζί με τη νεοελληνίστρια Birgit Olsen, την *Αρραβωνιαστικά του Αχιλλέα της Άλκης Ζέη* (Κοπεγχάγη 1990).

Ο Ole Smith διετέλεσε για δεκαπέντε περίπου χρόνια μέλος της συντακτικής επιτροπής της σκανδιναβικής επιτηρίδας κλασικών και μεσαιωνικών σπουδών *Classica et Medievalia*. Παράλληλα εξέδιδε, σε συνεργασία με τους νεοελληνιστές της Κοπεγχάγης, το περιοδικό *Epsilon* (1987-1992). Σημαντικές βιβλιοκρισίες του σχετικά με δημοσιεύσεις στην κλασική φιλολογία κοσμούν τις εγκυρότερες επιτηρίδες (*Byzantinische Zeitschrift, Gnomon, Classical Review, Philologus*). Από τις πρόσφατες τιμητικές διακρίσεις του αξίζει να αναφερθούν η αναγόρευσή του σε τακτικό μέλος της Σουηδικής Ακαδημίας των Επιστημών (1993) και η προεδρία του της Σκανδιναβικής Ένωσης Κλασικών Σπουδών (1993 κ.εξ.).

Το μεγάλο προσωπικό πάθος του Smith ήταν η μουσική. Εξάιρετος μουσικός ο ίδιος (έπαιζε κλαρινέτο και σαξόφωνο), ασχολήθηκε με την ελληνική μουσική, δημοσιεύοντας μελέτες σχετικά με τις πρώτες ηχογραφήσεις ρεμπέτικων στην Ελλάδα και την Αμερική κατά την εποχή του Μεσοπολέμου, όπου αναθεώρησε αρκετές από τις τρέχουσες απόψεις γύρω από την «εμπορική» εμφάνιση του ρεμπέτικου στη δισκογραφική αγορά¹⁵.

Ήταν άνθρωπος τίμιος και αυστηρός, συνάμα όμως λεπτός και ευαίσθητος. Είχε την ικανότητα να αναγνωρίζει τα ιδιαίτερα προτερήματα των φοιτητών του και να τους βοηθεί στα πρώτα βήματα της σταδιοδρομίας τους. Μέσα από τις γνωριμίες του στους τόσους διαφορετικούς χώρους όπου κινούνταν, έφερνε σε επαφή ερευνητές και πανεπιστημιακούς δασκάλους, δημιουργώντας γερές φιλίες και συνεργασίες που προώθησαν τη διεπιστημονική έρευνα. Έτσι, από το 1992 ξεκινήσαμε μαζί ένα ερευνητικό πρόγραμμα ως συνεργασία του Τμήματος Κλασικών Σπουδών του Göteborg με το Τμήμα Ελληνικών Σπουδών, Φιλοσοφίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Κύπρου σχετικά με το έργο και την εποχή του Θεόδωρου Μετοχίτη (1270-1332), έχοντας στόχο καταρχάς στην κριτική έκδοση των περιφημων *Υπομνηματισμών* του βυζαντινού λόγιου και πολιτικού¹⁶.

13. «Scribes and Manuscripts of Byzantine Vernacular Romances: Palaeographical Facts and Editorial Implications», *Ελληνικά* 44 (1994) 61-80.

14. Ενδεικτικά αναφέρω τα «The Problems of the Second Plenum of the Central Committee of the KKE», *Journ.Hell.Diasp.* 12.2 (1985) 43-62 και «Τα απομνημονεύματα και οι αναφορές των βρετανικών συνδέσμων στην Ελλάδα», *Πρακτικά του 2ου διεθνούς ιστορικού συνεδρίου*, Αθήνα 1989, σσ. 606-636. Επιμελήθηκε επίσης, μαζί με τους L. Baerentzen και J. O. Jatrides, τον τόμο *Studies in the History of the Greek Civil War (1945-1949)*, Copenhagen 1987.

15. Για παράδειγμα, «Research on Rebetica: Some methodological problems», *Journ. Mod.Hell* 6 (1989) 177-190· «The Chronology of Rebetiko: A Reconsideration of the Evidence», *Byz.Mod.Gr.St.* 15 (1991) 318-324· «New Evidence on Greek Music in the U.S.A.: Spottswood's Ethnic Music on Records», *Journ.Hell.Diasp.* 18.2 (1992) 97-109.

16. *Theodoros Metochites on Philosophical Irony and Greek History: Miscellanea 8 and 93*. Critical edition, translation, introduction and brief notes by P. A. Agapitos, K. Hult and O.

Ο πρόωρος χαμός του Ole Langwitz Smith ασφαλώς είναι βαρύ πλήγμα για την οικογένειά του και για τους ανά τον κόσμο φίλους και συναδέλφους του. Όμως η επιστημοσύνη του, ο νεανικός ενθουσιασμός και η βαθιά του αφοσίωση στα ελληνικά πράγματα θα μείνουν ως υποδείγματα ακαδημαϊκού ήθους για όσους τον γνώρισαν προσωπικά και για όσους τον γνωρίζουν και θα τον γνωρίσουν μέσα από το ευρύτατο επιστημονικό του έργο. Από εκεί και έπειτα του αρμόζουν, θαρρώ, οι στίχοι του Καβάφη στο «Λυσίου γραμματικού τάφος»:

*Τον θέσαμε κοντά σ' αυτά που θυμάται
 ίσως κ' εκεί —σχόλια, κείμενα, τεχνολογία,
 γραφές, εις τεύχη ελληνισμών πολλή ερμηνεία.
 Κ' επίσης έτσι από μας θα βλέπεται και θα τιμάται
 ο τάφος του, όταν που θα περνούμε στα βιβλία.*

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Π. Α. ΑΓΑΠΗΤΟΣ